

Erfgoedrapport Breda 114

Breda Valkenierslaan 43-47

Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven

drs. Joeske Nollen
Lina de Jonge MA

Gemeente Breda

COLOFON

Titel: Valkenierslaan 43-47
Erfgoedrapport Breda 114

Auteurs: drs. J.H. Nollen en L. de Jonge MA
Kaarten: L. de Jonge MA
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking: drs. J.H. Nollen, L. de Jonge MA, J.S. Harmanus, A. Peemen
Senior archeoloog: drs. F.J.C. Peters

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2013

Gemeente Breda

Directie Ontwikkeling
Afdeling Ruimte
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda

Valkenierslaan

43-47

Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

drs. Joeske Nollen,
Lina de Jonge MA

Samenvatting

In opdracht van Architraaf is op 22 april 2013 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd door de afdeling Ruimte van de gemeente Breda aan de Valkenierslaan 43-47 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de bouw van een nieuwe winkel met woning, waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Tijdens het veldonderzoek is er slechts één spoor aangetroffen. Mogelijk betreft het een restant van de rondweg of buitenwal uit het beleg door Spinola in 1624/25. Het spoor is slechts deels in het profiel gedocumenteerd, waardoor de interpretatie van het spoor wordt bemoeilijkt. Uit het spoor is aardewerk verzameld dat in de nieuwe tijd A - nieuwe tijd B dateert. Naast dit ene spoor bleek de bodem ter hoogte van beide werkputten verstoord. Het dekzand lag op meer dan 80 centimeter onder maaiveld. De bouw en sloop van de voormalige bebouwing en de aanleg van kabels en leidingen hebben de bodem in het plangebied verstoord.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	19
5 doelstelling-	21
6 werkwijze-	27
7 resultaten-	29
8 conclusie-	31
9 waardering en aanbeveling-	33
10 literatuur-	35
Bijlage 1: sporenlijst-	37
Bijlage 2: vondstenlijst en aardewerkinventarisatielijst-	38
Bijlage 3: allesporenkaart werkputten 1 en 2 -	39
Bijlage 4: allesporenkaart werkputten 1 en 2 op luchtfoto 2011-	40

1

INLEIDING

In opdracht van Architraaf is op 22 april 2013 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd door de afdeling Ruimte van de gemeente Breda aan de Valkenierslaan 43-47 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de bouw van een nieuwe winkel met woning, waarbij bodemversturende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Het doel van het inventariserende veldonderzoek door middel van proefsleuven is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende lokatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek in het gebied noodzakelijk en verantwoord is. Het veldwerk is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Programma van Eisen (PvE) nummer 2013-12, opgesteld door dr. M.L. Craane en drs. F.J.C. Peters, senior KNA-archeoloog van de Afdeling Ruimte, directie Ontwikkeling.¹

Administratieve gegevens

Provincie Noord Brabant

Gemeente Breda

Plaats Breda

Toponiem Valkenierslaan 43-47

Objectcode BR-351-13

Noord-coördinaten 113.925 / 398.272 ; 113.938 / 398.281

Zuid-coördinaten 113.947 / 398.239 ; 113.961 / 398.247

Kaartblad 50 B

Onderzoeksmeldingsnummer 56439

Opdrachtgever Architraaf t.a.v. dhr. Overduin

Bevoegd gezag Gemeente Breda

Uitvoerder Gemeente Breda, Afdeling Ruimte

Sr. Archeoloog drs. Joeske Nollen

Veldarcheoloog Lina de Jonge MA

Veldmedewerker John Harmanus

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het inventariserend veldonderzoek heeft plaatsgevonden op het zuidelijke deel van het perceel aan de Valkenierslaan 43-47 (perceel GNK02 I 8530) . Dit terrein was ten tijde van het onderzoek braakliggend. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van circa 2345 m², waarvan 633 m² zal worden verstoord door de voorgenomen nieuwbouw. Tijdens het inventariserend veldonderzoek is circa 88 m² (circa 14%) van het plangebied onderzocht door middel van twee proefsleuven.

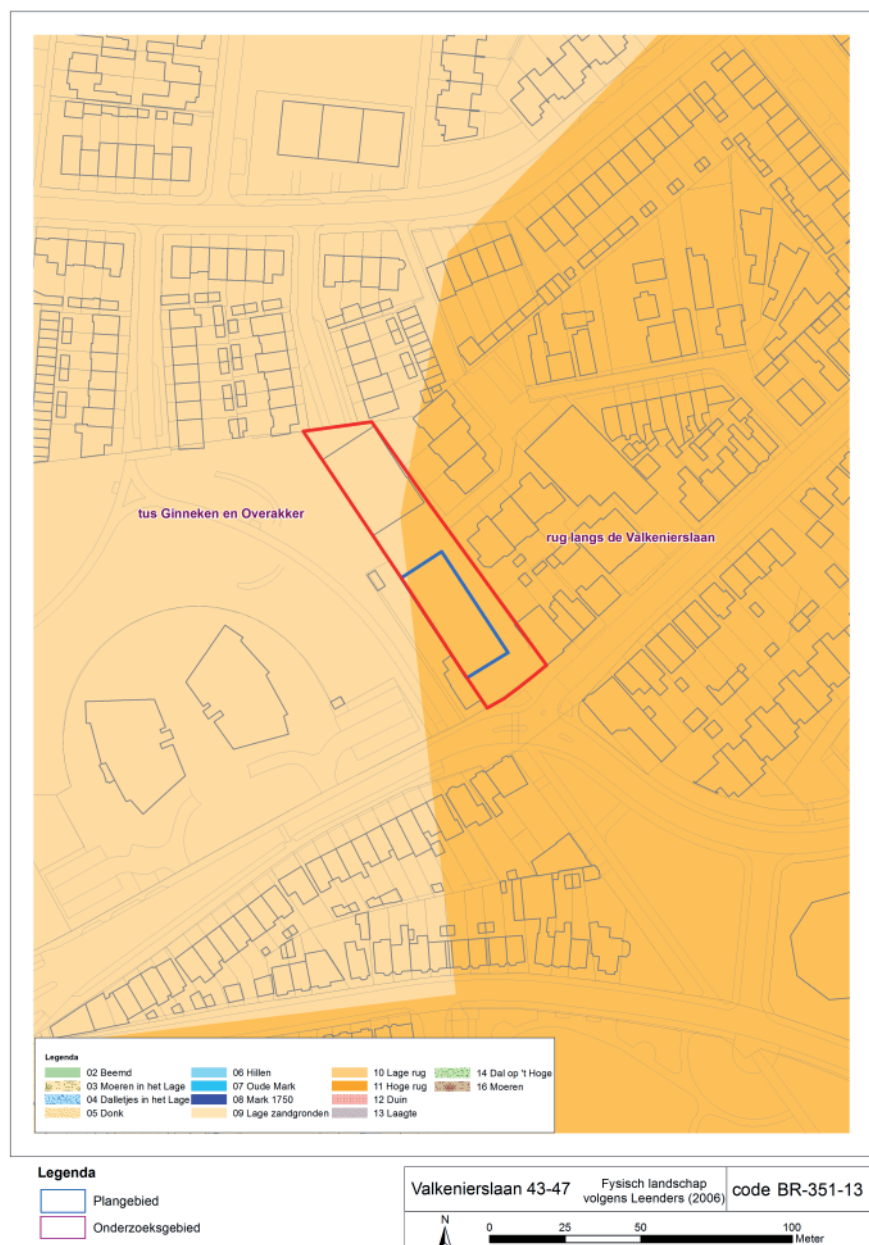

Afb. 1.
Plangebied Valkenierslaan
43-47 op topografische
ondergrond

3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

Op de geomorfologische kaart, de bodemkaart en de grondwatertrappenkaart in Archis is het plangebied niet gekarteerd omdat het gelegen is binnen de bebouwde kom van de gemeente Breda. Leenders (2006) heeft het fysisch landschap in het plangebied wel gekarteerd en situeert het op de overgang van de hoge dekzandrug langs de Valkenierslaan naar de lage dekzandrug tussen Ginneken en Overakker.

Afb. 2.
Het fysische landschap in de omgeving van het plangebied volgens Leenders (2006).

Het plangebied is gelegen in een zone waar in de middeleeuwen het besloten akkercomplex aan de Valkenierslaan is gelegen.

Op het kadastrale minuutplan van 1824 is er bebouwing aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Dit gebouw betreft vermoedelijk Villa Groenewoud. Volgens Leenders (2006) is het onderzoeksgebied namelijk gesitueerd ter hoogte van deze Villa en de bijbehorende tuin. Dit gebouw was een hotel en is gebouwd in de vroege negentiende eeuw. Door de erbij gelegen dennenbosjes was dit rond 1900 een complex van enkele hectaren.

Het onderzoeksgebied grenst in het zuiden aan de Valkenierslaan. Deze weg maakte onderdeel uit van de oude route die het verkeer vanuit Sprundel en Antwerpen naar Heusdenhout, Teteringen en Den Hout naar Geertruidenberg en verder naar Dongen, Vucht en Den Bosch leidde. Rond het begin van dertiende eeuw wordt deze route meer noordelijk getrokken om het verkeer langs de 'nieuwe stad' Breda te leiden.²

Het onderzoeksgebied ligt circa 75 meter ten noorden van het kleine kamp Overakker en op circa 50 meter ten noordwesten van de buitenwal, beide uit het beleg van Breda van 1624/25. Rooze en Eimerman (2004) situeren een rondweg in het zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied tevens uit het beleg van Spinola (1624/25).

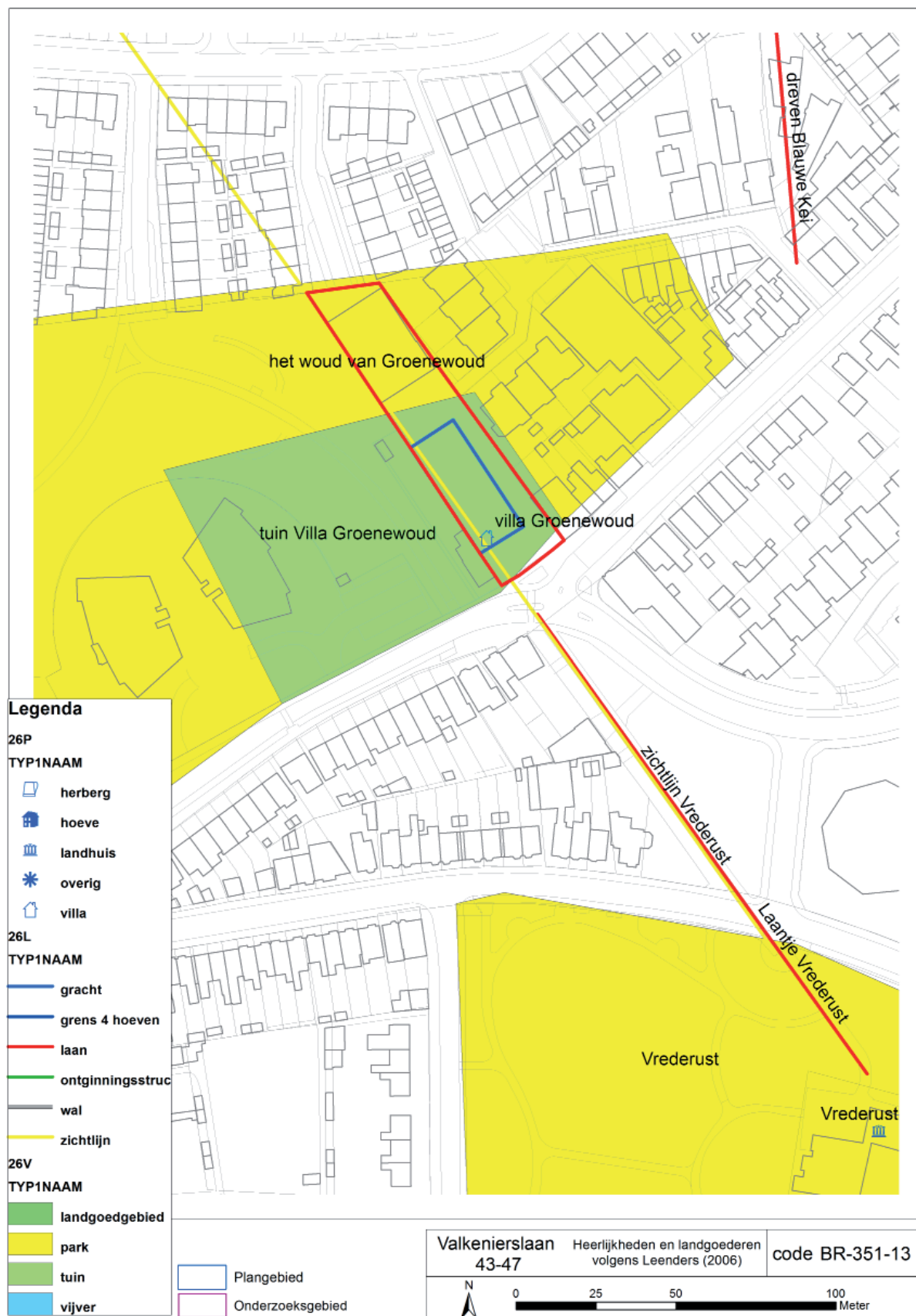

Afb. 3.
Projectie van het onderzoeksgebied op de kaart bestuurlijk en militair volgens Leenders (2006) en Rooze en Eimermann (2004).

Legenda

- Plangebied
- Onderzoeksgebied

Valkenierslaan 43-47	Militaire elementen volgens Leenders (2006)	code BR-351-13
N ↑ 0 15 30 60 Meter		

Afb. 4.
Projectie van het onderzoeksgebied op de kaart met thema heerlijkheid en landgoed volgens Leenders (2006).

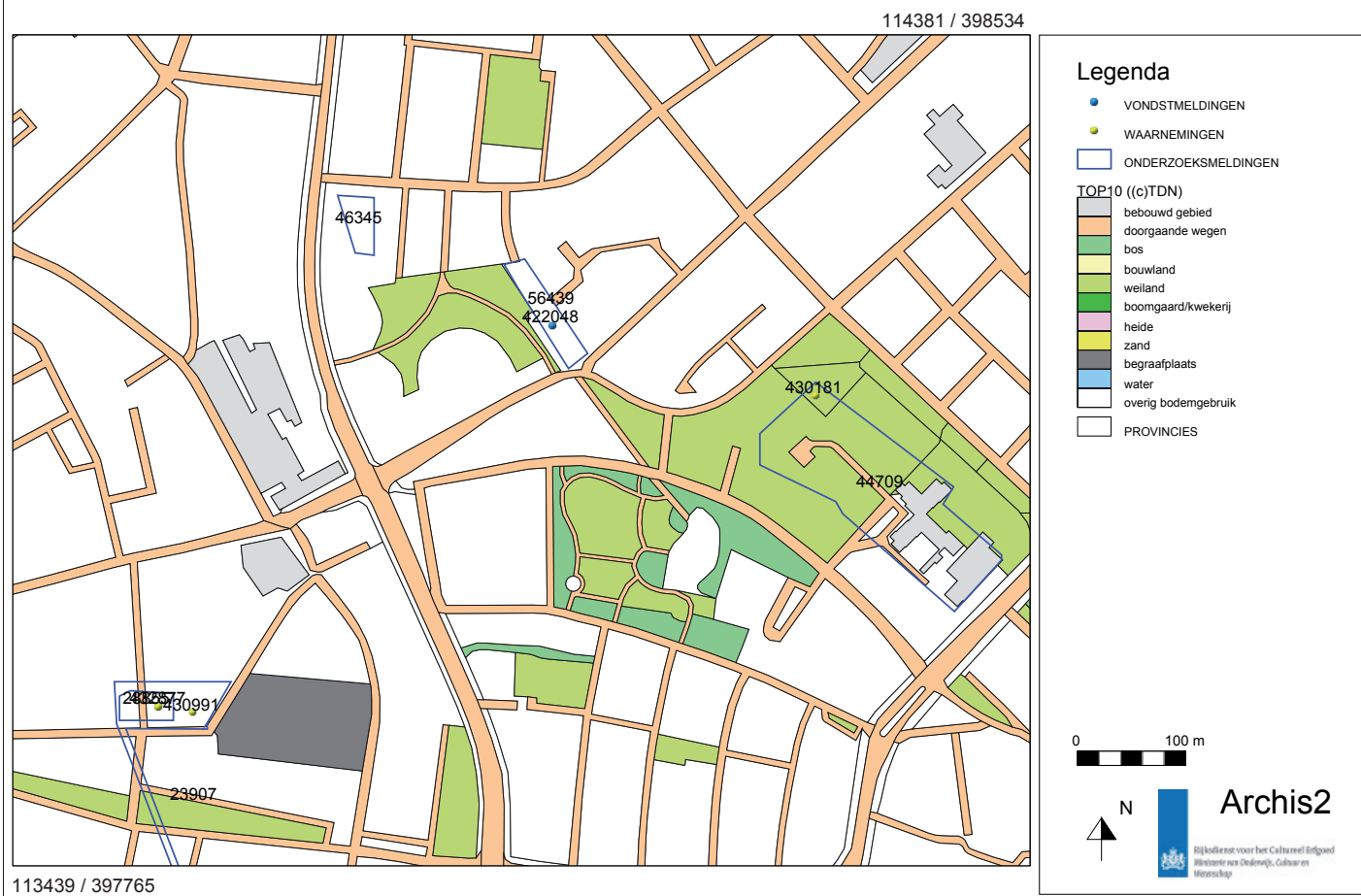
4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Binnen het plangebied zelf is nooit archeologisch onderzoek verricht, in de directe omgeving hebben wel enkele onderzoeken plaats gevonden. Op circa 300 meter ten zuidoosten van het plangebied is een proefsleuven onderzoek (onderzoeksmelding 44709, BR-292-11) uitgevoerd op het terrein van woonzorgcomplex De Ijpelaar aan de Overakkerstraat. Tijdens dit onderzoek zijn alleen sporen uit de nieuwe tijd aangetroffen.

Op circa 500 meter ten zuidwesten van het plangebied zijn een proefsleuven onderzoek en een archeologische opgraving uitgevoerd op de locatie van voormalige Maycrete-woningen (onderzoeksmeldingen 23907 en 28855, BR-179-07 en BR-179-08). Hierbij zijn een huisplattegrond en twee bijgebouwen aangetroffen of twee huizen en een bijgebouw uit de elfde- twaalfde eeuw. Ook is er een waterput aangetroffen die 'gebouwd' is rond 1000 en dichtgegooid tussen 1050 en 1100 voor de bouw van het huis.

Op circa 200 meter ten noordwesten van het plangebied is een archeologisch booronderzoek (onderzoeksmelding 46345) uitgevoerd voor het plangebied Groene Woud. Op basis van het onderzoek zijn de bouwplannen aangepast, zodat alleen de reeds verstoorde 70 centimeter onder maaiveld door de bouwwerkzaamheden geroerd werden. De archeologische verwachting voor de bodem onder de 70 centimeter onder maaiveld blijft behouden voor dit plangebied. Er is geen enkeerdgrond aangetroffen, geen archeologische indicatoren en het bodemprofiel was tot in de C-horizont verstoord.

Afb. 5.
Onderzoeksmeldingen, waarnemingen en vondstmeldingen rondom het plangebied (56439) zoals vermeld in Archis2.

5

DOELSTELLING

Archeologisch onderzoek in West-Brabant is tot voor kort vrijwel uitsluitend gericht geweest op de ontwikkeling van de laatmiddeleeuwse stadskernen.

Onderzoek naar de plattelandsbewoning uit het verleden is pas sinds 1995 van de grond gekomen. Ten westen van Breda is sinds 1998 archeologisch onderzoek uitgevoerd waarbij de bewoning in relatie tot het landschap centraal staat. Er wordt gekeken naar nederzettingsdynamiek en het ontstaan van het cultuurlandschap.

In de omgeving van Breda kunnen archeologische sporen en vondsten worden aangetroffen uit het paleolithicum tot en met het neolithicum, maar deze worden niet op grote schaal aangetroffen.

Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft uitgewezen dat het dekzandlandschap van Breda-West vanaf de bronstijd (circa 2000 v.Chr.) vrij intensief bewoond is geweest. Hierbij is tevens een nieuw beeld ontstaan van de bewoning in de ijzertijd (500 v. Chr. tot begin van de jaartelling), Romeinse tijd (begin van de jaartelling tot circa 400 na Chr.) en vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.). Achterliggend doel van het onderzoek is het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

In de late middeleeuwen en nieuwe tijd neemt de hoeveelheid activiteiten – en de archeologische overblijfselen daarvan – toe. Voor de gemeente Breda zijn naast de sporen uit de bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen ook de sporen uit de late middeleeuwen (de periode van stadsontwikkeling), de sporen verbonden aan de Nassaus en de sporen uit de Spaanse tijd van groot belang.

Het landschap waarin de mensen gedurende de bewoningsperiode woonden is op diverse wijzen ingericht en gebruikt. De nalatenschap van deze inrichting en het gebruik daarvan geeft ons weer de mogelijkheid inzicht te krijgen in het leef- en denkpatroon van de bewoners gedurende de late prehistorie en de middeleeuwen. De vraagstellingen bij dit thema beslaan een breed geheel, van nederzetting tot begravingen. Het doel is een beeld te creëren van het leven in de regio Breda. De aandacht bij het onderzoek naar het natuurlijke landschap is met name gericht op de niet door de mens beïnvloede omgeving c.q. die aspecten van de natuur die uiteindelijk het menselijk handelen hebben beïnvloed.

Bij dit onderzoeksthema staat de ontstaanswijze van het gebied centraal. Er kan namelijk naast de landschappelijke ligging van de vindplaatsen ook een beeld verkregen worden van de ruimere regio.

De volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen zijn geformuleerd, die aan de hand van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek beantwoord zouden moeten kunnen worden:

- Zijn er sporen van Villa Groenewoud aanwezig binnen het plangebied?
- Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen dient aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Het onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) ter plaatse van de voorgenomen zone met bodemingrepen. Bij het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen richtinggevend:

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingenkern van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het

begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.

- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedseleconomie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij?
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?

- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?
- Welke dieren (gedomesticeerd en wild) kwamen in de nederzetting zelf of in de omgeving daarvan voor, zowel op het land als in het water, wat was de aard van de relatie van de mens met deze dieren en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens ter plaatse van de archeologische vindplaats?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.

- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van “site” en “off-site”, nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

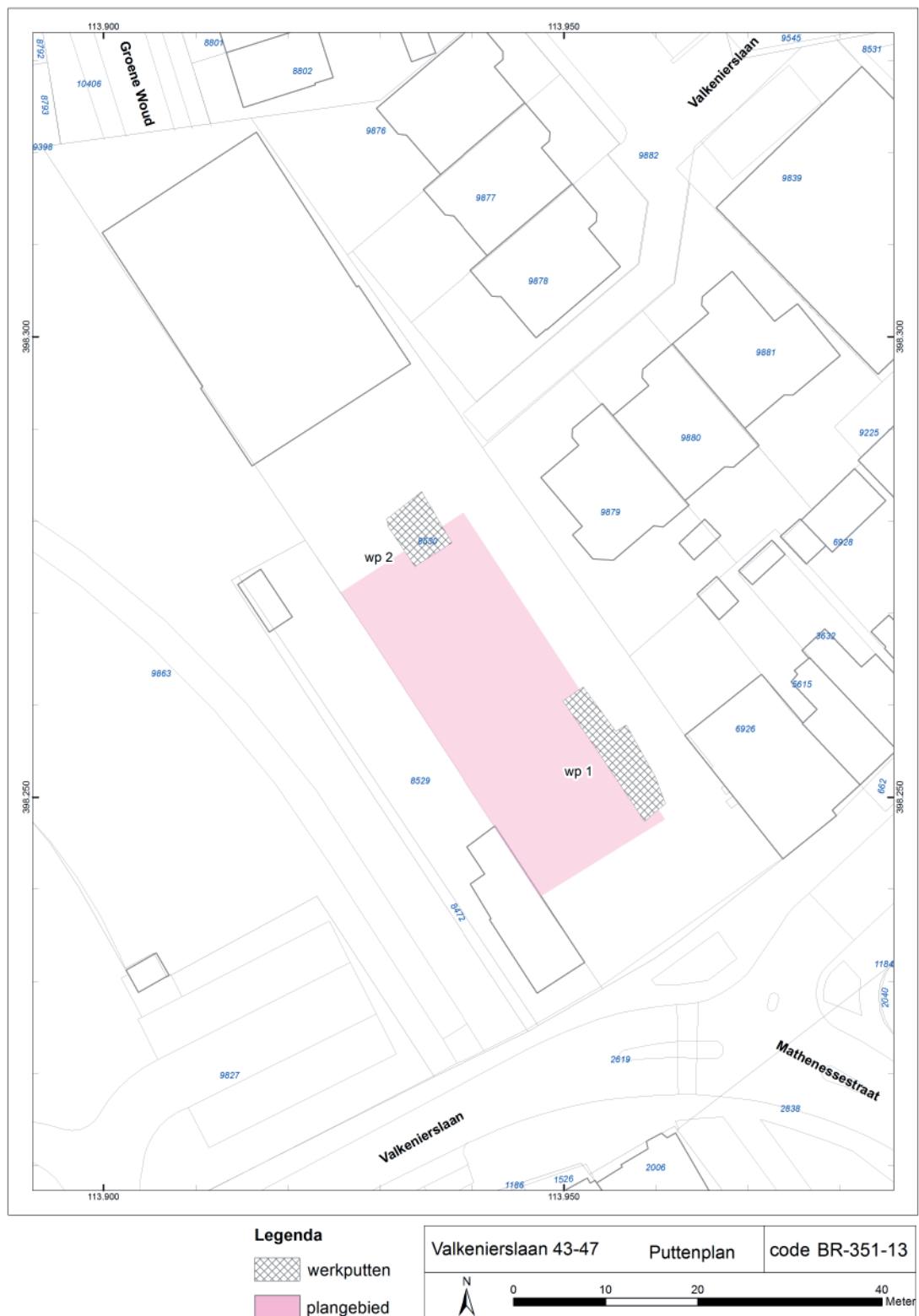
Op basis van het inventariserende veldonderzoek dient uitspraak te worden gedaan over de eventuele aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen, op basis waarvan vervolgens een selectieadvies opgesteld wordt. In dit advies kunnen maatregelen voor vervolgonderzoek en eventueel behoud worden opgenomen. Het definitieve selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda.

6

WERKWIJZE

Tijdens het onderzoek op 22 april 2013 zijn twee werkputten aangelegd, werkput 1 en 2. Werkput 1 was 16 meter lang en gemiddeld 3 meter breed en werkput 2 was 6 x 5 meter. In beide werkputten was het niet mogelijk het vlak op dekzandniveau aan te leggen. In werkput 1 was dit niveau geheel verstoord door de aanleg van kabels en leidingen. Het dekzand is in deze werkput opgezocht in de profielen. Tijdens de aanleg van werkput 2 zijn grote platen asbest aangetroffen. Deze zullen tijdens de sloop van de voormalige bebouwing achter zijn gebleven. De aanwezigheid van de asbest was reden om de aanleg van het vlak op deze locatie te staken. Binnen het plangebied zijn tevens twee grondboringen gezet om de mate van verstoring van het bodemprofiel in kaart te brengen. De grondboringen zijn gezet met een edelmanboor, beschreven en ingemeten.

Het vlak is, waar mogelijk en verantwoord, aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak en waar nodig met de schop opgeschaafd. De vlakken zijn gefotografeerd en ingemeten met de robotic total station. De vlakhoogtes en de maaiveld hoogtes zijn om de vijf meter gemeten. In werkput 1 zijn vier profielen met een breedte van een meter gefotografeerd en getekend. Het meetsysteem is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Tijdens het onderzoek is gewerkt conform het Programma van Eisen en de KNA 3.2.

Afb. 6.
**Puttenplan Valkenierslaan
 43-47 op topografische
 ondergrond.**

7.1 Ondergrond en stratigrafie

Om inzicht te krijgen in de bodemopbouw van het gebied zijn in werkput 1 vier profielen afgestoken, gedocumenteerd en bestudeerd en aanvullend zijn er twee grondboringen binnen het plangebied gezet en beschreven. Het dekzand (S 950) is in de profielen 3 en 4 direct onder de fundering van de voormalige bebouwing aangetroffen op een niveau van 2,85 tot 2,90 m + NAP, circa 80 centimeter onder maaiveld. In boorpunt 001 zat het dekzand op 2,06 m + NAP en in boorpunt 002 op 2,57 m + NAP en werd op beide locaties afgedekt door een verstoord pakket (S 999). In de profielen 1 en 2 is een spoor aangetroffen.

In het gehele plangebied was er dus geen sprake van een intact bodemprofiel. De bodem is verstoord tijdens de bouw en sloop van de voormalige bebouwing op deze locatie.

Afb. 7.
Bodemopbouw in profiel 3

7.2 Sporen en structuren

Tijdens het inventariserend veldonderzoek is in de profielen 1 en 2 een spoor gedocumenteerd, S 001. In profiel 1 is de onderkant van het spoor niet in zicht geweest, in profiel 2 was het spoor 92 centimeter dik (onderkant op 2,45 m + NAP). Het spoor was donkergrijs geel gevlekt zand met leembrokjes. De sterk verrommelde aard van het spoor komt overeen met de gedempte gracht behorend tot de linies van het beleg van 1624/25 en 1637, zoals deze eerder tijdens archeologisch onderzoek in Breda zijn aangetroffen. Leenders (2006) situeert de buitenwal van 1624/25 circa 50 meter ten zuiden van het plangebied. Mogelijk heeft deze in werkelijkheid noordelijker gelegen. Net ten zuiden van het plangebied loopt echter ook een rondweg die tijdens het beleg van Spinola in gebruik was. Mogelijk werd deze rondweg geflankeerd door een greppel en is S 001 daar het restant van.

Aangezien het spoor slechts in het profiel is waargenomen en niet in de volle breedte is gedocumenteerd, is er niet met zekerheid te zeggen wat de aard van deze laag is.

Afb. 8.
Spoor 001 in profiel 2
werkput 1.

7.3 Vondsten

Tijdens het inventariserend veldonderzoek is er één vondstnummer uitgedeeld aan een fragment aardewerk en een metalen object uit S 001.

Het aardewerk fragment (14,6 gram) betreft roodbakkend aardewerk, dat te dateren is in de nieuwe tijd A - nieuwe tijd B (1500 - 1850). Het metaal (32,3 gram) is een ijzeren nagel, die vanwege de slechte conservering en recente aard van het materiaal is afgestoten.

8

CONCLUSIE

Tijdens het veldonderzoek is er slechts één spoor aangetroffen. Mogelijk betreft het een restant van de rondweg of buitenwal uit het beleg door Spinola in 1624/25. Het spoor is slechts deels in het profiel gedocumenteerd, waardoor de interpretatie van het spoor wordt bemoeilijkt. Uit het spoor is aardewerk verzameld dat in de nieuwe tijd A - nieuwe tijd B dateert. Naast dit ene spoor bleek de bodem ter hoogte van beide werkputten verstoord. Het dekzand lag op meer dan 80 centimeter onder maaiveld. De bouw en sloop van de voormalige bebouwing en de aanleg van kabels en leidingen hebben de bodem in het plangebied verstoord.

8.1 beantwoording onderzoeksvragen

In deze paragraaf zullen de gebiedsspecifieke onderzoeksvragen uit het PvE worden beantwoord. Het bleek niet mogelijk om de algemene onderzoeksvragen uit hoofdstuk 5 die uit het PvE afkomstig zijn te beantwoorden.

Zijn er sporen van Villa Groenewoud aanwezig binnen het plangebied?

Er zijn geen sporen gevonden van Villa Groenewoud.

Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?

De ondergrond van het plangebied bestaat uit geel fijn dekzand (S 950). De bodem binnen het plangebied was dermate verstoord, dat het vlak van de werkputten niet op het dekzandniveau aangelegd kon worden. In twee profielen is het dekzand gedocumenteerd onder de fundering van de voormalige bebouwing op meer dan 80 centimeter onder maaiveld. Om de bodemopbouw in de rest van het plangebied in kaart te brengen zijn er tevens twee grondboringen gezet, waaruit bleek dat ook op deze locaties het bodemprofiel was verstoord. Het dekzand lag hier op 128 en 140 centimeter onder maaiveld.

Zijn er sporen uit het paleolithicum of mesolithicum aanwezig?

Nee, er zijn geen sporen en vondsten uit het paleolithicum en mesolithicum aangetroffen.

Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Nee, er zijn geen sporen of vondsten uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aangetroffen.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Er zijn geen ontginningssporen gevonden.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

Er is geen esdek aangetroffen binnen het plangebied.

Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?

Er zijn geen sporen gevonden die wijzen op een middeleeuwse oorsprong van bewoning.

Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?

Er zijn geen sporen van oudere infrastructuur aangetroffen.

Is er bebouwing aanwezig?

De funderingsresten van de voormalige bebouwing uit de 20ste eeuw waren nog aanwezig in de bodem. Dit pand is in 2010 afgebrand en was niet van historische waarde.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?

In het profiel van werkput 1 is een spoor aangetroffen, die mogelijk geïnterpreteerd kan worden als een restant van de rondweg of buitenwal uit het beleg door Spinola in 1624/25. Het spoor kon door omstandigheden maar beperkt gedocumenteerd worden, waardoor deze interpretatie niet met zekerheid gemaakt kan worden.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Er zijn geen andere sporen aangetroffen.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?

Tijdens het inventariserend veldonderzoek bleek de bodem in het plangebied verstoord te zijn door de bouw en sloop van de voormalige bebouwing. In het profiel van werkput 1 is een spoor aangetroffen, dat mogelijk uit de Spaanse tijd dateert.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De informatiewaarde van de aangetroffen sporen is laag. De waardering van de sporen wordt in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2 (KNA 3.2). Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	1
	conservering	1
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	1
	informatie waarde	1
	ensemblewaarde	n.v.t.
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de KNA 3.2 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval, daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.
2. De criteria gaafheid en conservering krijgen een lage score. De bodem in het plangebied was verstoord door de bouw en sloop van de voormalige bebouwing. Hierdoor was het niet mogelijk een vlak op het dekzandniveau aan te leggen. Het aangetroffen spoor kon slechts beperkt gedocumenteerd worden in twee profielen.
3. De criteria zeldzaamheid en informatie waarde krijgen een lage score. Er is een spoor daterend uit de nieuwe tijd aangetroffen. Mogelijk maakt het spoor onderdeel uit van de rondweg of buitenwal uit het beleg van 1645/25, waarvan in Breda al veel sporen zijn gedocumenteerd.

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven heeft plaatsgevonden op de locatie waar het terrein verstoord zal worden door nieuwbouw. Verwacht wordt dat het volledig opgraven van het te verstoren gebied niet meer

informatie zal opleveren. Vervolgonderzoek op deze locatie wordt daarom niet geadviseerd.

De directe omgeving van het plangebied kent onverminderd een hoge archeologische verwachting en dient bij voorgenomen bodemingrepen archeologisch onderzocht te worden. Tot slot merken we op dat archeologisch onderzoek geen 100 % garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze volgens de Monumentenwet 1988 binnen drie dagen te worden gemeld bij de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda.

10

LITERATUUR

Craane, M.L. en F.J.C. Peters, 2013. *Programma van Eisen Breda, Valkenierslaan 43-47* (2013/12), Breda.

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Rooze, J.P.M. en C.W.A.M. Eimermann, 2005. *De belegering van Breda door Spinola 1624-1625*, Breda.

Websites

www.archis2.archis.nl

Noten

1. Craane en Peters 2013.
2. Leenders 2006.

bijlage 1: sporenlijst

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin per	Eind per	NAP onder	NAP boven	Spoor-diepte	Opmerking	Spoor conservering
1	1	LG	NTA	NTB	0,96	3,37	241	is dit misschien de linie??	goed
1	950	LG				2,9		c-horizont, dekzand	goed
1	999	VERST	NTC	NTC				via RTS	
2	999	VERST						via RTS	

bijlage 2: vondstenlijst en aardewerkinventarisatielijst

Vondstenlijst

Barcode	Veld-vondst	Put	Vlak	Spoor	Spoor-aard	Vul-ling	Seg-ment	Cate-gorie	Sub-nr	Aan-tal	Ge-wicht	Opmerking	Begin per	Eind per
BR-351-13.001MTL1	BR-351-13.001	1	p1	1	LG	1	1	MTL	1	1	32,3	ijzer, nagel?		
BR-351-13.001CER	BR-351-13.001	1	p1	1	LG	1	1	CER		1	14,6		NTA	NTB

Aardewerkinventarisatielijst

Vondstnr	Put	Spoor	Spoor-aard	Vul-ling	Be-trouw-baarheid	Periode begin	Periode eind	Bak-sel	Aan-tal	Ge-wicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-351-13.001CER	1	001	laag	1	Be-trouw-baar	NTA	NTB	Rood-bak-kend AW	1	15	1			dubbelzijdig loodglazuur, aanzet tot oor, fragm grape?

bijlage 3: allesporenkaart werkput 1 en 2

bijlage 4: allesporenkaart werkput 1 en 2 op luchtfoto 2011

Legenda

- spoor
- verstoord
- natuurlijke bodem

Valkenierslaan 43-47	Allesporenkaart op luchtfoto 2011	code BR-351-13
